

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Академічне товариство імені М. Балудянського
(м. Кошице, Словаччина)
Державний університет імені
Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andreia» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

*СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
X Міжнародної науково-практичної конференції**

06-07 жовтня 2022 року

Частина II

Вінниця 2022

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. X Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 06-07 жовтн. 2022 р. Вінниця, 2022. Ч. 2. 264с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства та регулювання соціальних проблем в сучасних умовах; сучасної парадигми менеджменту та публічно-владної діяльності, фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку країни; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні, практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми маркетингових технологій в умовах євроінтеграції, перспективи розвитку індустрії гостинності та харчової промисловості; історичні, філософські, соціально-психологічні та правові аспекти державотворчих процесів в умовах глобалізованого суспільства.

Висвітлюються інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції, теоретичні та практичні аспекти розвитку студентського спорту в системі фізичного виховання ЗВО.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії – **Замкова Н. Л.**, д-р філос. наук, професор
Відповідальний секретар – **Мартінова Л. Б.**, д-р екон. наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Громова О. Є., д-р екон. наук, доцент, **Іваницька Н. Б.**, д-р філол. наук, професор, **Нікітішин А. О.**, д-р екон. наук, доцент, **Стопчак М. В.**, д-р іст. наук, професор, **Хачатрян В. В.**, д-р екон. наук, доцент, **Чорна Н. М.**, д-р іст. наук, професор, **Бондар А. А.**, канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент, **Добровольська Н. В.**, канд. пед. наук, доцент, **Кудирко О. М.**, канд. екон. наук, доцент, **Махначова Н. М.**, канд. екон. наук, доцент, **Терещенко Л. Я.**, канд. філол. наук, доцент, **Тернова А. С.**, канд. техн. наук, доцент.

Друкується за ухвалою вченої ради Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-964-5

**ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВА**

І. О. Гладій, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ТОВАРНІ ОПЕРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	77
Г. В. Даценко, д-р екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОКРЕМІ ЕЛЕМЕНТИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	86
О. М. Дзюба, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	94
Т. Г. Китайчук, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ: ОБЛІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБЛАДНАННЯ	99
І. В. Копчикова, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЯК ІМПЕРАТИВНА СКЛАДОВА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ.....	109
Н. В. Коцеруба, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	117
О. В. Кравець, аспірант Львівський торговельно – економічний університет ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	123
І. Г. Крупельницька, канд. екон. наук, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ПРОБЛЕМИ СПИСАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	137
О. М. Кудирко, канд. екон. наук., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ	144

---

9. Откаленко О. М. Актуальні проблеми контролю за здійсненням обліково-аналітичних процедур при завершенні бюджетного року. *Економічні науки. Сер.: Економіка та менеджмент*, 2012. Вип. 9(2) С. 376-388 URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/есnem_2012_9\(2\)__54](http://nbuv.gov.ua/UJRN/есnem_2012_9(2)__54). (дата звернення: 20.06.2022).

УДК: 657:471.6

О. М. Кудирко, канд. екон. наук., доцент

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5090-1208>

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ТА УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ

У статті розглянуто сутність і особливості контролю та управління товарними запасами. Визначено місце товарних запасів у господарській діяльності торговельних підприємств. Обґрунтовано, що центральним об'єктом товарних операцій є запас, істотні характеристики якого визначаються за класифікаційними групами, які до них можна віднести.

Ключові слова: *аналіз, контроль, товарні запаси, управління запасами, збереження запасів.*

Постановка проблеми. Товарні запаси є важливою частиною економічної діяльності торговельних підприємств. В сучасних умовах на усіх торговельних підприємствах особливо гостро постає питання забезпеченості запасами та управління ними. Важливим є також дослідження питань, що стосуються зменшення втрат запасів на підприємствах для забезпечення безперебійного постачання та їх використання в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління та контролю товарними запасами вивчали такі вітчизнані науковці як: Лобачева І.Ф. [3], Жук О.С., Малиш Д.О., Ткачук Г.О. Кошельок Г.В., Малишко В.С. та інші. Вивчаючи внесок вище зазначених науковців у розвиток даної проблеми, ми вирішили продовжити досліджувати дану тему.

Мета статті. Визначення особливостей здійснення контролю та управління товарними запасами, а також вивчення основних методів контролю товарних запасів, що здійснюються на підприємствах торгівлі.

Виклад основного матеріалу. До складу сукупних активів підприємства входять запаси, які у відповідності з П(С)БО 9 «Запаси» можуть утримуватися для: подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг; потреб управління підприємством [4].

Стан запасів прямо впливає на стабільну економічну ситуацію на підприємстві. Саме тому важливим є дослідження питання, яке стосується зменшення втрат запасів, для того, аби забезпечити безперебійне постачання та їх використання в процесі діяльності.

Товарні запаси є одним з основних елементів оборотного капіталу торговельних підприємств. Забезпеченість підприємства даним видом ресурсів сприяє безперебійному обслуговуванню споживачів. Важливого значення при цьому набуває контроль за зберіганням товарів на всіх етапах товароруку.

Управління запасами повинно бути направлене на підвищення рентабельності та швидкості обігу вкладеного капіталу. Для цього у процесі управління товарними запасами завжди вирішуються наступні завдання:

- визначення цілей управління, аналіз стану товарних запасів;
- оперативний облік і контроль стану товарних запасів;
- здійснення економічних та організаційно-технічних заходів з формування та регулювання товарних запасів і підтримання їх на оптимальному рівні (у певній відповідності з обсягом і структурою його продажу).

Формування достовірності інформації про наявність і рух матеріальних ресурсів є завданням не лише працівників бухгалтерії, а й інших служб підприємства. Зокрема, зростає роль системи внутрішнього контролю за використанням матеріальних запасів.

Для забезпечення ефективного контролю за збереженням і використанням

матеріальних ресурсів на підприємствах велике значення мають організація постачання, стан складського і ваговимірювального господарства. Для здійснення внутрішньогосподарського контролю склади мають бути повністю забезпечені справними вагами, вимірювальними приладами і мірною тарою.

Організація обліку матеріальних запасів в сучасних умовах господарювання повинна забезпечувати:

- формування оптимального механізму реалізації порядку збереження матеріальних запасів;
- створення раціонального режиму поставки і забезпечення мінімального запасу матеріальних цінностей та сировини для безперебійності виробництва продукції;
- забезпечення партнерських і законних відносин з юридичними та фізичними особами;
- розробка і впровадження моделі руху інформаційних потоків за напрямками потреб матеріальних ресурсів (зовнішніх і внутрішніх) з метою прийняття управлінських рішень;
- правильне і своєчасне документальне оформлення операцій з руху запасів;
- контроль за збереженням та рухом запасів на складі;
- контроль за раціональним використанням запасів і додержанням норм їх використання [1, с.20].

Контроль матеріальних запасів, особливо внутрішньогосподарський, займає важливе місце в загальній системі фінансово-господарського контролю.

Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю доцільно вважати:

- перевірку правильності, повноти і законності ведення оперативно-первинного обліку матеріальних запасів;
- перевірку своєчасності, доцільності внесення необхідних змін в облікову політику підприємства;
- систематичне проведення вибіркового перевірок збереження і наявності ресурсів підприємства щодо оцінки та методів списання запасів на виробництво;

– спостереження за своєчасністю проведення щорічних інвентаризацій активів підприємства.

Серед сучасних товарознавців найбільш розповсюдженим підходом до класифікації товарних втрат є їх поділ залежно від причин виникнення. Дана класифікація цілком задовольняє вимоги облікового відображення товарних операцій, тому доцільно використовувати традиційний розподіл товарних втрат на нормовані (природні) та ненормовані. Товарні втрати – це зменшення кількості та погіршення якості товарів унаслідок впливу негативних і шкідливих умов зовнішнього середовища, фізико-хімічних і біологічних особливостей товарів, необережного, безгосподарського поводження з ними, або ж крадіжок товарно-матеріальних цінностей, зокрема зернових культур, що розглядаються нами. Розрізняють два види втрат:

- втрати нормовані (природні);
- ненормовані втрати (актовані).

Природні товарні втрати – це втрати товарів у процесі їх транспортування, зберігання, підготовки до продажу та реалізації, спричинені природними чи технологічними факторами. На підприємствах торгівлі природні втрати окремих груп товарів нормуються окремо як під час перевезень вантажів та під час зберігання товарів на складах.

Ненормовані товарні втрати виникають унаслідок неправильного зберігання чи транспортування товарів, необережного, безгосподарського поводження з ними або крадіжок товарно-матеріальних цінностей. Ненормовані товарні втрати оформляють актом з наведенням в кожному конкретному випадку причин втрат і винуватців, із яких стягуються матеріальні збитки.

Мінімізація товарних втрат – проблема для будь-якого підприємства торгівлі. Тому для цілей обліку формування та використання резервів за господарськими фактами із невизначеними наслідками, до яких належать компенсаційні резерви товарних втрат, пропонуємо розділити товарні втрати за наступними ознаками:

- втрати унаслідок розкрадань і в результаті об'єктивних причин (усихання, утрушування);

– втрати, виявлені, в процесі інвентаризацій залишків і втрати під час постачання товарів;

– втрати на складі і втрати в торговому залі;

– втрати понад норми і в межах норм природних втрат, які суб'єкт господарювання може встановлювати самостійно, керуючись критерієм суттєвості. Принципово облік товарних втрат всіх видів схожий, але відрізняється наслідками відшкодування.

Удосконалена класифікація видів втрат товарних запасів впливає на організацію обліку та контролю з метою забезпечення керівництва своєчасною якісною інформацією для запровадження заходів із їх мінімізації.

Для коригування товарних запасів необхідно визначити величину можливих товарних втрат. Недостачі товарів можуть виникати внаслідок нехтування матеріальною відповідальністю або різними організаційно-технічними проблемами під час їх транспортування, зберігання, реалізації.

Для забезпечення контролю за безперебійним товарорухом, підприємства торгівлі повинні запроваджувати процес фіксації і стягнення недостач, який є складним і пов'язаний з виконанням певних формальних процедур, тому виділяють наступні критерії оцінки недостач товару:

– місце виявлення недостачі товару;

– джерело недостачі;

– норма природного убутку;

– термін прийняття рішення щодо стягнення недостачі;

– ймовірність стягнення;

Важливим є також створення резервів для покриття нестач у разі потреби.

Для створення умов безперервного циклу поповнення товарних запасів, на нашу думку, мають обов'язково формувати страховий запас, вартість у часі якого постійно змінюється.

Ідеальний варіант руху запасу має вигляд здійснення рівномірних витрат,

а нова партія надходить на склад точно в момент повної витрати попередньої. На практиці фактична витрата запасу нерівномірна і може перевищувати планову. Надходження замовлених товарів, з вини постачальників або перевізників, може запізнюватися. У зв'язку з цим, підприємства створюють страхові запаси. Мета створення страхових запасів – забезпечити безперервність торгового чи виробничого процесу в наступних випадках:

- затримка постачальником терміну відвантаження замовлення;
- затримка товару в дорозі при доставці від постачальника;
- непередбачене зростання обсягу збуту.

Перераховані ситуації не планують, але, оскільки вони можливі, їх чекають і до них готуються, створюючи страхові запаси.

Страховий запас дозволяє стабільно функціонувати в умовах погано відрегульованих господарських відносин і неминучих помилок при прогнозуванні і наступному плануванні попиту. Він не є недоторканим. Витрата цієї компоненти загального запасу неминуча, як і неминучі похибки планування продажів і організації поставок. Однак при запланованих поставках і збутові, величина страхового запасу, на відміну від поточного, не змінюється.

Страховий запас, так само як і поточний, має двоїстий характер, тобто має як позитивні, так і негативні моменти. Значний страховий запас здатний покрити всі випадкові відхилення. Підприємство зможе уникнути втрат обороту та іміджу, викликаних відсутністю в потрібний момент запасів на складі, тобто втрат від дефіциту. Однак це може призвести до невиправдано великих витрат на утримання страхового запасу на складі компанії [3, с.129].

Резервний (страховий) запас формується на випадок можливих перебоїв у постачанні (інших непередбачених обставин). Величина резервного запасу визначається:

- на основі середнього відхилення фактичного інтервалу поставки від планового (передбаченого договором);

– на основі підрахунку днів, необхідних для оформлення замовлення та доставку матеріалів від постачальника до споживача.

Поряд зі страховими запасами існує також поняття страхування запасів, яке має дещо інше значення. Відповідно до ст. 4 закону України «Про страхування», предметом договору страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать закону і пов'язані:

– з життям, здоров'ям, працездатністю та пенсійним забезпеченням (особисте страхування);

– з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування);

– з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності) [3, с.128].

Необхідно відзначити, що майно підприємства становлять: виробничі і невиробничі фонди (основні засоби), а також інші товарно-матеріальні цінності (запаси), вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства відповідно до ст. 66 Господарського кодексу України. Саме тому, можемо запропонувати введення страхування майна (у нашому випадку зернових запасів), як необхідного складника управління запасами в питанні втрат, на який варто зважати усім підприємствам.

Управління запасами є складовою частиною цілісної системи поточного управління оборотним капіталом, адже від ефективності цього процесу залежить можливість підтримки ліквідності та платоспроможності підприємства.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, варто зазначити, що жодне підприємство не застраховане від втрат запасів, що призводить до певних проблем у його функціонуванні, що в подальшому набуває вигляду втрат матеріальних. Оскільки дана ситуація є негативним явищем, то, як правило, цьому питанню приділяється значна увага і здійснюється управління для

мінімізації недостач. Запропоноване нами створення страхового запасу допоможе підприємствам врегулювати свою діяльність, а дотримання розподілу товарних втрат буде сприяти швидшому реагуванню на проблеми, що можуть виникати з приводу нестач або надлишків. Страхування запасів допоможе зменшити збитки, у разі непередбачених подій, що тягнуть за собою значні втрати. Контроль товарних запасів є гарантом того, що загальний стан запасів по області, зокрема й по Вінницькій, буде знаходитися на належному рівні і зможе забезпечити позитивний вплив на врожайність зернових культур.

Список використаних джерел:

1. Копчикова І.В. Фактографічне забезпечення обліку та внутрішнього контролю товарних втрат торговельних мереж. *Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю* : зб. наук. пр. VII Всеукр. наук.-практ. Інтернет–конф., 27 берез. 2019 р.: у 2-х ч. Ч. I. Вінниця : ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2019. С.18-21
2. Кудирко О.М., Управління товарними операціями підприємств оптової торгівлі. Україна. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 38. Частина 2. С. 127-130
3. Лобачева І.Ф. Економічний аналіз – передумова розробки стратегії управління товарооборотом підприємства. Україна *Подільський науковий вісник*. Науки: економіка, педагогіка. 2020. №3(15) №4(16). С. 71-78.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.